LAUSUNTO
6.3.2024

Sivistysvaliokunta

Asia: Lausunto aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Viite: HE 8/2024 vp

1. Yleistä

Sivistysala ry:n (myöhemmin Sivista) tavoitteena on, että Suomi on parhaiten koulutettujen ihmisten hyvinvoiva, avoin ja vetovoimainen maa, jossa osaamisella ja luovuudella tehdään parempaa maailmaa. Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta. Sivista tarkastelee esitystä koulutuksen järjestäjien sekä sivistysalan osaajatarpeiden turvaamisen näkökulmasta.

Yleisesti Sivista pitää tärkeänä, että hallitus esittää toimia, joiden arvioidaan lisäävän työllisyyttä. Samalla on turvattava jatkuvan oppimisen edellytykset etenkin työvoimapulasta kärsivillä aloilla.

Hallitus on käynnistänyt myös valmistelun toimenpidekokonaisuudesta ehkäisemään korkeakoulutuksen tarpeetonta kasautumista. Sivista tukee tavoitetta ja pitää tärkeänä, että tässä työssä huomioidaan myös etuusjärjestelmän mahdollinen vaikutus koulutuksen kasautumiseen.

2. Aikuiskoulutustuki

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen arvioidaan voivan aiheuttaa työnantajille paineita lisätä muilla tavoin henkilöstön halukkuutta kouluttautumiseen esimerkiksi henkilöstön kiristyvien kelpoisuusvaatimusten täyttämiseksi. Ratkaisuksi on ehdotettu esimerkiksi tilauskoulutusta tai palkallista opintovapaata. **Sivista pitää erittäin ongelmallisena sitä, että taloudellista vastuuta osaamisen kehittämisen kustannuksista siirretään työnantajille tilanteessa, jossa tarpeen kouluttamiselle luo lainsäätäjän määrittelemä kelpoisuus tai mitoitus.**

Erityisen haastava tilanne on niiden koulutus- ja kasvatusalan työnantajien kannalta, jolla ei ole pääsääntöisesti käytössään muita rahoituslähteitä kuin koulutukseen osoitettu valtion rahoitus. Sivista pyytää valiokuntaa kiinnittämään huomiota kasvatuksen ja koulutuksen toimialan yksityismuotoisiin toimijoihin, joita on kaikissa koulutusmuodoissa. Näiden toimijoiden kohdalla pätevät samat lainsäädännön määrittelemät vaatimukset henkilöstön kelpoisuuksille kuin kunnissakin. Toisin kuin kunnilla, näillä toimijoilla ei ole pääsääntöisesti käytössään muita rahoituslähteitä kuin koulutukseen osoitettu kunnan tai valtion rahoitus. Tästä syystä esityksessä kuvattu esimerkki Helsingin kaupungin tarjoamasta palkallisesta 74 päivän opintovapaasta ei ole käytännössä mahdollinen suurelle osalle yksityisistä toimijoista. Sivista katsoo, että vaikutusten arviointi on tältä osin puutteellinen, eikä tunnista riittävästi erilaisia koulutus- ja kasvatusalan työnantajia.

Sivistysala ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.sivista.fi

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisella arvioidaan olevan opiskelemaan hakeutumiseen vähäinen vaikutus. Sivista pitää arviota uskottavana. Mikäli vaikutusta olisi, aloituspaikat todennäköisesti kohdentuisivat hakijajoukossa toisin, kuten vaikutusarvioinnissa todetaan – näin ollen koulutuksen järjestäjän näkökulmasta vaikutus esimerkiksi opiskelijamääriin ei ole merkittävä.

Esityksessä todetaan, että yksittäisissä oppilaitoksissa vaikutus voi kuitenkin olla suuri, jos aikuiskoulutustuella opiskelevat ovat painottuneet tiettyihin koulutusohjelmiin. Hallituksen esityksessä kuvatun nykytilan perusteella aikuiskoulutustuen käyttö ei ole koulutuksen alalla merkittävän suurta kokonaisia tutkintoja suoritettaessa. Sillä on kuitenkin erityisen suuri merkitys koulutusalan jatkokoulutusten suorittamisessa. Esityksessä todetaan, että esimerkiksi erityisopettajan pätevyyden suorittaneiden osalta voidaan arvioida, että 45 % pätevyyden vuonna 2021 suorittaneista sai kyseisenä vuonna aikuiskoulutustukea. **Sivista painottaa, että tuen lakkauttamisen vaikutusta suoritettuihin kasvatus- ja opetusalan kelpoisuuksiin on seurattava huolellisesti ja lisäksi kehitettävä vaihtoehtoisia tapoja turvata lainsäädännön edellyttämät kelpoisuudet jo valmiiksi työvoimapulasta kärsivällä sektorilla.**

Sivista on tyytyväinen, että lausuntopalautteen perusteella vaikutusarvioita on täydennetty koulutuksen järjestäjien näkökulmasta kattamaan opetuksen kehittämiseen sekä hallintoon liittyvän työn mahdollinen lisääntyminen.

Mikäli tuen lakkauttaminen ei vaikuttaisi koulutukseen hakeutumiseen, opintoja suoritettaisiin todennäköisesti työskentelyn ohessa. Tällä arvioidaan olevan opintoja pitkittävä vaikutus. Korkeakoulujen näkökulmasta tällä voisi olla hallinnollista työtä lisäävä vaikutus, sillä opintojen pitkittyessä tutkinto-opiskelija voi tehdä hakemuksen opinto-oikeuden jatkamisesta.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen myötä on todennäköistä, että yhä merkittävämpi osa aikuisten suorittamista opinnoista tehdään työn ohessa. Tämä voi lisätä tarvetta jatkaa tyypillisen työajan ulkopuolella tehtävien tai ajasta ja paikasta riippumattomien opintojen suoritustapojen kehittämistä.

3. Ammattitutkintostipendi

Sivista toteaa, että ammattitutkintostipendillä on voinut joissain tapauksissa olla kannustava vaikutus ammatillisen tutkinnon valmiiksi saattamiseen, mutta yksilölle taloudellisestikin merkittävämpänä kannustimena on pidettävä esimerkiksi työmarkkina-aseman parantumista. Aikuisten ammatillisessa koulutuksessa on haluttu kokonaisten tutkintojen sijaan kannustaa suorittamaan tutkinnon osia ja pieniä osaamiskokonaisuuksia. Näiltä osin nykymuotoinen stipendi on ristiriidassa tämän koulutuspoliittisen tavoitteen kanssa.

4. Vuorotteluvapaa

Ei lausuttavaa.

Helsingissä 6.3.2024

Sivistysala ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.sivista.fi

Sivistysala ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja, politiikka ja vaikuttaminen

Jussi-Pekka Rode, asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
jussi-pekka.rode@sivista.fi, puh. +358401686836

Sivistysala tekee sinnikästä työtä koulutuksen, osaamisen ja luovuuden puolesta. Sivista edustaa 400:aa yksityistä sivistysalan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on 69 000 alan ammattilaista. Olemme Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen.

Sivistysala ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.sivista.fi